Ч. 85 (12.741). Львів, вівторок 21. квітня 1931. Pocztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячно	5·00 зол.	
Чвертьрічно	15·00	„
Піврічно	30·00	„
Річно	60·00	„

ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці і Канаді 1 дольар. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол. Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Гітлєр і його політика.

Львів, 18. квітня 1931.

Німецька республика має немало внутрішніх клопотів із своїми скрайніми партіями: комуністами та національними соціялістами (гітлерівцями), бо одні і другі змагають явно до перевороту. В останньому часі найбільше непорозумінь і терть було в Німеччині з приводу галасливої, наскрізь демагогічної тактики гітлерівців, яка находить свій вислів у постійних авантюрах як у мурах райхстагу, так і поза ними. Дійшло вкінці до того, що національні соціялісти у своєму демагогічному засліпленні рішили сецесіонувати з райхстагу, думаючи таким чином здобути ще більшу популярність у масах.

Одначе та сецесія тільки поглибила непорозуміння внутрі гітлєрівців, які — в противенстві до комуністів — ніколи не могли дійти до повної згоди в ріжних тезах своєї політики. Лучила їх разом передовсім постать їх провідника Гітлера, і то не тому, що він знав ясно свій шлях, а передовсім тому, що він одинокий має в руках ключі від партійної каси. Сецесія з райхстагу не вийшла їм на здоровля, а навпаки — довела радше до кризи в їх таборі, до розлому серед їх т. зв. штурмових батальйонів.

Парляментарна сесія в Німеччині, що радила цим разом без гітлерівців, викликала, зрозуміла річ, почування полекші у проурядовій більшости. Відсутність нац. соціялістів радше помогла урядові, як зашкодила, бо ось уряд Брінінга рішив використати добру конюнктуру та активно виступити проти них і проти комуністів також на краєвому терені. Так появився відомий декрет през. Гінденбурга про припинення важности деяких постанов конституції, декрет, що зробив велике враження в цілій Німеччині.

Декрет Гінденбурга спирається на 48. ст. ваймарської конституції, що дозволяє у вímкових випадках припиняти важність деяких конституційних свобід та видавати заборони репресійного характеру. Головні постанови того „примусового розпорядку“ такі: заборонено під карою від 3 місяців угору всякі збори під голим небом без спеціяльного дозволу влади, яка мусить бути повідомлена про них найменше на 24 години; під карою найменше 6 міс. заборонено носити зброю; заборонено ходити в одностроях та носити відзнаки; загострено пресову цензуру щодо статтей та відозв, які підбурювалиб проти органів влади або релігійних установ; заповіджено репресії проти всяких антирелігійних виступів; одночасно з тим припинено важність 6-ти статтей конституції, які гарантували особисту свободу, ненарушність помешкання, свободу думки, тайну кореспонденції, телефонічних розмов і т. д.

Наслідки того декрету не дали на себе довго ждати. В таборі гітлерівців настала констернація. І ось Гітлер, побачивши незручну ситуацію, в якій опинився його табор, рішився завернути та не йти на гостру боротьбу з урядом. Він видав у тому напрямку наказ: підпорядкуватися декретові Гінденбурга і не давати притоки до дальших поважних репресій проти національних соціялістів. Одначе це тактичне потягнення Гітлера викликало сильний фермент у партії. Сформувалася опозиція з радикальних елементів, яких центром був завсіди Берлін, де гітлерівськими провідниками були Стеннес і Вецль. Для протидіілання бунтівничим елементам Гітлер, який резидує у Мінхені, рішив „прочистити“ свою партію, перевів нову реєстрацію членів, які до 12. ц. м. мусіли підписати заяву беззастережної дисципліни та вірности партії, а східну (берлінську) групу нац. соціялістів просто розвязав. А хоч названі провідники тієї групи не склали зброї, то проте вже небавком показалося, що вони мусять програти у війні з Гітлером, бо вже по кількох днях фронди лишилися без сотика в кишені.

З того бачимо, що Гітлер є не тільки знаменитим організатором (його партія має 600.000 зареєстрованих членів, які платять до парт. каси від 1 до 5 нім. марок місячно), але й зручним та розумним політиком, який, не зважаючи на свій революціонізм, має багато змислу для дійсности. Тому не диво, що він умів виграти виборчу баталію, а тепер ріжними потягненнями старається устабілізувати і ту виборчу перемогу, і свою владу в партії. А хоч у його таборі ще дальше кипить від невдоволення, хоч обурення проти Гінденбурга за його декрет у таборі нац. соціялістів не стихає, то таки нема сумніву, що Гітлер поборов щасливу крізу у своєму таборі і є паном ситуації. Останнього слова він, очевидно, ще не сказав, бож нема сумніву, що він і його штурмові баталіони мають одну мету: взяти керму влади в Німеччині у свої руки.

Митрополит Андрій Шептицький

про обрядові справи.

Божою Милостю і Благословенням Апостольського престолу Митрополит Галицький до духовенства Галицької Провінції.

Дві преважні події у розвою нашої Церкви, які зайшли в останніх часах, приневолюють Нас забрати голос у справі, яка не лише мусить у високім степени займати всіх священиків нашої Провінції, але від якої правильного поставлення просто залежить ціла будуччина нашого обряду і ціла праця, яку за помічю Божої Благодати будемо могти сповнити в ділі повороту наших відлучених братів на лоно святої Католицької Церкви.

Першою подією є назначення Апостольського Візитатора для всіх парохій східного обряду в границях Польщі (з вийнятком нашої Церковної Провінції) в особі Преосв. Кир Николая Чарнецького, монаха Конгрегації Св. Ізбавителя (Редемптористів), б. священика нашої Церковної Провінції. Це назначення Апостольського Візитатора, як не менше вибір особи, якій Святіший Отець той преважний уряд поручив, уважаємо за новий і великий доказ прихильности Христового Намісника для нас.

Сам факт, що Святіший Отець хоче бути безпосередно якнайкраще поінформований про весь стан Унії в Польщі, є для нас усіх великою потіхою і потверджує у нас надію, що справа св. Унії буде через Апостольський Престіл так поставлена і розвязана, як цього вимагає дійсне добро нашої Церкви та нашого народу.

Преосв. Николай є монахом всеціло відданим справі Унії, чоловіком, що від давна працює поза границями нашої Церковної Провінції, який по Божому розуміє потреби і трудности уніоністичної праці серед українського та білоруського народу і без сумніву зуміє достойно сповнити порученнй собі уряд Візитатора.

Уряд його, як сказано, не відноситься до нашої Церковної Провінції і тому, хоч висловлюємо радість з його назначення, не маємо можности його між собою витати, а заразом не маємо причини висказувати надії чи бажання, що новий оборот розвою Унії в Польщі обернеться в хосен і нашої Церковної Провінції.

Участь наша в справі Унії поза границями нашої Провінції не зміняється через назначення Апостольського Візитатора і не є правдоподібним, щоби в короткім часі змінилася. Справи нашої Церковної Провінції належать у Римі до компетенції Конґреґації для Східної Церкви, а справа Унії в Польщі, поза границями нашої Провінції, належить до компетенції Комісії, названої „Про Русія“, себто для всіх територій, що належали колись до російського царства.

Однак назначення Візитатором чоловіка, який перед вступленням у монаший чин належав до духовенства нашої Церковної Провінції, є подією дуже відрадною для всіх нас, але й подією, що змушує нас до провірення умовин, під якими ми justможемо колись причинитися до повороту до церковної єдности відлучених наших братів на Волині, Підляшу, Поліссю та Білорусі.

Преосвящ. Николай належав усе до тих священиків, що вміють як слід оцінювати традиції Унії і працю довгих поколінь нашого духовенства в цій справі, що ясно розумів, як цінні і важні є ті традиції Унії, які свято зберігають усі наші обрядові, церковні і національні звичаї, спадщину перших століть християнства в нашому народі. Преосв. Николай був усе обрядовцем найліпшого зразку, привязаним до всіх традицій, оцінював їх значіння, але й розумів їх зглядну вагу чи вартість у душпастирській праці. Коли вже як монах був з монашого послуху призначений до праці на Волині, відразу, разом зі всіми братами Конґр. Св. Ізбавителя, вмів у всіх обрядах пристосовуватися до потреб народу, для якого мав працювати. Зрозумів, що деякі наші новіші галицькі звичаї є того роду, що цій праці могли би пошкодити.

Другою подією, для нас вельми важною, є те, що автентично довідуємося, що в Римі признали за доцільне заховувати східний обряд у цілости поза границями Галичини, а галицьку обрядову форму узнали вузькою і невідповідною до праці між православними.

Ми знали, що місіонарі Ч. Св. Ізбавителя, які від давна на Волині працюють, заховували все якнайвірніше і якнайстаранніше всі обряди так, як вони були в краю заховувані духовенством і народом Волині не впроваджуючи в нічому найменшої навіть з тих змін, які від часів Унії законами і без законів були в нас запроваджені.

Чи Отці Ч. Св. Ізбавителя йшли в цій справі за вказівками, даними собі з Риму, чи ні, цього Ми не знали. Хоч їх праця була дуже близькою Нашому серцю, Ми з принципу до неї не мішалися, не маючи, після заключення Конкордату, до цього ніякого канонічного уповажнення і не хотячи якоюнебудь, навіть дозволеною, участю стягати на себе чи на них якенебудь підозріння. На кожний випадок Отці Чина св. Ізбавителя, приміняючися на Волині у всім до місцевого обряду, уживаного в церквах т. зв. православної церкви, поступали правильно і не могли й не повинні були інакше поступати навіть, колиб не мали ніякого розпорядку чи вказівок з Риму. Католицька наука, будучи наукою Христового Євангелія і вселенської Церкви, є всесвітньою наукою, призначеною для всіх народів і всіх часів і проповідники цієї науки, може більше на Сході, ніж де-небудь інде, мусять вистерігатися цю Христову науку лучити чи вязати якиминебудь принципами національними чи обрядовими. Кажемо, більше на Сході, ніж де-небудь інде, бо саме найбільше східним людям і східним церквам і народам, вихованим через ті церкви, бракує того зрозуміння вселенськости Христової науки. Їм видається, що лиш їх форма є правдивою формою Християнства і що католицизм, у суцности своїй, є звязаний з обрядом латин-

ським і зі Заходом. В їх понятті стати католиком не є тим, чим воно в дійсности є: приняти вселенську науку Христа і признати вселенську власть Папи, але приняти обряд західний, а до того й якусь західну народність. У наших сторонах стати католиком є для православних — стати поляком.

Перша річ, щоби їх до Католицької Церкви наблизити чи приєднати, є допровадити їх до того, щоби зрозуміли, що не треба їм нічого зміняти зі своїх церковних чи обрядових чи національних традицій та звичаїв, що можуть стати католиками, заховуючи у всім свої обряди так, як їх досі заховували, без ніяких змін.

Такий був усе спосіб поступовання Риму супроти всіх східних людей, що піддавалися Апостольському Престолові.

Однак східні, після того, як приймуть вселенську віру і піддадуться власти вселенських Архієреїв, заховують часом щось з ложних понять, які мали перед зєдиненням (в дисунії). Вони часом ще вважають, що латинський обряд в цілости або в частині є злучений в суті з католицькою вірою. Під впливом того свого ложного поняття, а також під впливом такого самого ложного поняття деяких католиків і латинників, що живють між східними і всіми силами хотять тим східним накинути або цілий або бодай частину латинського обряду, східні католики задержуються наче в половині дороги і так, як то робили в дисунії, так само і в унії лучать з католицькою наукою деякі дрібні звичаї, приняті з латинства. Тим дрібним звичаям ложно надають, не по-католицьки, догматичне значіння і тим способом судять про обряди й людей не по-католицьки.

Якщо між тими, що визнали вже власть вселенського Архієрея і приняли вселенську віру, зн. між католиками, яких унїятами чи унітами називають, виробляється думка, що до сущности їх злуки з Римом належать і деякі обрядові форми, приняті з латинського обряду так, як — згідно з нестійною думкою дисунітів — східний обряд належить до суті дисунії, то така їх думка, що випливає з ложного давнього поняття, немов би обряд латинський в суті до Католицької Церкви належав, не відповідає ані духові Католицької Церкви відносно східних, ані католицькому духові східних.

І ця помилка є, відай, найбільш суттєвою у всіх т. зв. унітів. Вони нераз, не розуміючи католицького духа і Католицької Церкви, підлягають впливам латинського обряду або національних понять чи звичаїв якогось західного народу і починають поволі вважати справами нерозривно звязаними з католицькою доктриною якісь звичаї чи практики чи обряди, які абсолютно не мають нічого спільного з католицькою наукою. Є нпр. люди, які готові вважати річю якогось догматичного значіння звичай відмовити три рази „Богородице Діво" після Служби Божої, або щось подібного. Очевидно, вони таким чином роблять карикатуру з католицької доктрини і той ложний суд впроваджують у цілу свою працю.

Для них бути католиком — це не значить приняти вселенську доктрину Христа і піддатися власти вселенських Архієреїв, лише заховувати такі а такі дрібні провінціональні, парохіяльні звичаї, що держаться прямо одної дзвіниці. Очевидно, що така вузькість понять робить їх цілком нездібними до унійної праці, а нераз справляє, що вони є навіть шкідливі для цієї праці і не повинні бути до неї допущені, бо якже до широкого духа Кат. Церкви зможуть ввести людей ті, що самі того духа не мають? Це не значить, щоби Ми осуджували всі законні зміни, які провінціональні Собори в нашій Церковній Провінції впровадили згідно з потребою часу і народу. Однак тих обрядових змін, введених законно Замойським і Львівським Собром, нема дуже багато. А навпаки, є дуже багато в наше життя незаконно введених і не всіми принятих обрядових звичаїв, або — що гірше — обрядових недбальств, що з обряду роблять карикатуру. Тому, при системі догматизування кожної зміни, стає необхідним те, що людей того типу не можна допускати до унійної праці.

Наша Церковна Провінція дійшла до того, що вузькоглядність в розумінні деяких обрядів і нецерковний, некатолицький дух в їх примінені стає загальною небезпекою. Без нового провінціонального Собору нема мови про те щоби знести й усунути ті рішення Замойського й Львівського Собору, котрими наша Церковна Провінція законно впровадила деякі обрядові зміни. Коли ще є які загально приняті звичаї, — може не інакше апробовані церковною Владою, як тільки мовчанкою, — звичаї, які зєднали собі нарід, до яких нарід привик і які нарід цінить, тоді, очевидно, їх не може сам священик зміняти чи зносити, бо такі звичаї можуть через мовчаливу апробату церковної Влади стати законними звичаями.

Однак у всіх інших справах треба нам совісно і дбайливо заховувати всякі, хочби найдрібніші обряди і можливо якнайбільше пристосовувати їх до східної традиційної обрядової форми, яка в нас, на жаль, таки через недбальство поволі затрачується. Католицький дух, послух для Католицької Церкви і потреба бути готовим на поклик, коли прийдеться працювати для незєдинених наших братів, вимагають від нас, щоби ми були обрядовцями і не лише вірно заховували досі приписане й обовязуюче, але й відновляли наші питомі традиційні звичаї, які або цілком або в части затрачуються. Так заховувати обряд веліли би самі літургічні та наукові огляди.

Не є це розумно ані поважно легковажити дрібні приписи, а також робити з обряду якусь карикатурну мішанину, що не має ніякого ані літургічного ані научного змислу. Не можна нпр. погодитися на таку латизацію, яку в останніх часах впроваджували на Холмщині деякі священики, що приклякали при Службі Божій, давали розрішення в латинській мові і старалися якнайбільше наблизитися до латинського обряду. А вже просто гріхом є не вважати на приписану форму лише тому, бо вигідніше її не заховувати. Хто з принципу хреститься все цілою рукою і все лише раз, хто заєдно, без ніякої причини, не вживає при Проскомидії копія, хто перед Службою Божою не відмовляє молитов перед іконостасом, або допускається інших подібних пропущень і недбальств, яких числа нема, той грішить недбальством через незаховання припису, а навіть робить з обряду прикру карикатуру. Однак не огляд на красу літургії і повагу Богослуження, не огляд на стиль обряду і навіть не огляд на поодинокі приписи, які треба совісно заховувати, лише без порівнання вищі і ширші мотиви вимагають від нас обрядовости. Вона є потрібна Католицькій Церкві, без неї ми не тільки не можемо послужити Католицькій Церкві в ділі приверненя до єдности Церкви відлучених братів, але просто шкодитимемо Церкві в цьому ділі. Обрядовість потрібна й для нас; безумовно нам треба перестати наслідувати, треба нам бути собою, бо лиш так зможемо щось Церкві принести, щось для неї зробити.

Може бути, що є багато католиків, які нічого більше не бажають, як тільки того, щоби ми не були допущені до унійної праці. Багато бажало би видіти нас замкнених у Галичині, занятих внутрішніми боротьбами, засуджених на вічну безплідність і нечинних у справах, що відносяться до вселенської Церкви. Однак ніяким чином не лежить це в нашому інтересі ані в інтересі Католицької Церкви давати тим нашим приятелям найсильніший аргумент, що ми є дійсно такими, якими вони хотіли би нас видіти, себто неспосібними до унійної праці і шкідливими для неї.

Нам треба вірно заховувати всі наші давні обрядові і церковні передання. Це не значить, щоби ми мали приймати якісь незнані й чужі нам обряди російської синодальної церкви. Але, коли між нашими старими і давніми переданнями находяться деякі звичаї, які заховалися і в синодальній церкві, то це не може бути для нас причиною, щоби ці наші давні звичаї занедбувати.

І до нашого народу не можемо йти з програмою легковаження або й висміювання всього, що рідне, що наше, що східне, що нам питоме, що нам батьки передали, бо таким представленням річи зробимо їм правду Христової науки зненавидженою. Тим менше з такою програмою можемо йти до відлучених, що свої обрядові звичаї можуть цінити більше як віру.

Очевидно, треба їх довести до того, щоби вони віру ставляли на першому місці. Але чи це осягнемо, висміваючи їх звичаї? Чи радше не наразимося на те, що й нас зненавидять і науку, котру би ми хотіли передати?

Зрештою, неправильно протиставляти віру обрядові. Обряд є визнанням віри й очевидно без віри не має вартости; але й віра без визнання віри — без того найважнішого діла віри, яким є її торжественне визнання — є мертва і без значіння. Відлучення богослужебних відправ від віри і протиставлення одного другому є протестантською думкою

Програма св. Ап. Павла: *всім ставати для всіх* — обовязує нас. Тому, щоби східних для Бога і Церкви приєднати, треба нам самим східними бути або й східними ставатись. Очевидно, чим більше дбатимемо про обрядові традиції нашого народу, тим сильніше треба нам буде працювати над тим, щоби дати тому народові католицьку свідомість, то є свідомість належности до вселенської Церкви і привязання та любов до тої Церкви і її зверхника, Римського Архієрея, до всіх прав і догм Церкви.

До цієї католицької свідомости і привязання до Католицької Церкви мусимо змагати всіми можливими засобами. Коли ту свідомість і то привязання в нашому народі побільшає почитання Пресв. Серця, Непор. Зач. Преч. Діви Марії, то сміло наш нарід до цього почитання і любови будемо заохочувати, але в почитанні Христового Серця будемо стерегтися сліпого наслідування лиш того, що бачимо в костелах. Почитання Христового Серця чи Непор. Зачаття можуть рівно добре прибрати західну, як і східну форму. Чому їх не приміняти до нашого обряду, чому не надати їм східно-византійської форми? Наш обряд чимраз частіше звуть і Римська Курія і богослови кат. світа византійським обрядом. Ту назву оправдує факт, що Византія надала нашому обрядові його дефінітивну форму і що ми цей обряд з Византії приняли. А коли так, чиж можемо назвати византинізмом лише те, що є недоброго в традиції византійської Церкви? Очевидно, в цих традиціях є схизма Фотія і Керулярія, в цих традиціях надто далеко йдучі вимоги цезаропапізму. Того всього очевидно відрікаємося і це все осуджуємо. Але чи можна те осуджування і відречення звернути до цілого обряду і так само обряду відрікатися, як і схизми? В традиціях византинізму є неодно, чого одобряти не можемо. Зовсім так, як і на Заході і в історії західних церков є такі напрями, противні духові Католицької Церкви (ґаліканізм, йозефінізм, американізм), з якими не можемо погоджуватися. Передовсім-же таким ложним і злим византинізмом є догматизування обрядів, приписування догматичного значіння обрядовим формам. Дивно нераз видається, як люди, що виступають найбільше проти византинізму, являються найзавзятішими византиністами в приписуванні догматичного значіння малим, а часом і незаконним звичаям, що не мають ані правної, ані душпастирської підстави, та називають схизматиками найкращих католиків тільки тому, що в свому „Вірую" не хотять вложити неканонічних додатків.

Хто привязує надмірне, майже догматичне значіння до якихнебудь дрібних обрядових практик, — той багато не ріжниться від того православного батюшки з царських часів, який з патосом твердив, що широкі рукави його ряси мають „догматическое значеніе". Очевидно, що таке твердження є абсурдним византинізмом. Однак, щоби його вилічити, треба почати від важніших справ, треба довести його до вселенської віри й підчинення Папі, а тоді він — може й не знаючи, коли — зрозуміє, що можна носити вузькі рукави й подобатися Богові. Колиж проти византинізму його широких рукавів і бороди підемо боротьбою з таким самим византинізмом вузьких рукавів і обголеної бороди, — то ледви чи колись його переконаємо про правдивість католицької науки.

Коли будемо боротися упертим обстоюванням дрібниць проти двоперстного знаку хреста (старо-обрядців), сугубого Алилуя, таких то а таких постів, тоді помножимо трудноші так, що не буде можна й подумати про допровадження до якоїнебудь єдности.

Тільки ширина Христових поглядів, тільки вселенськість науки можуть стати ліком на східний чи західний византинізм.

Благодать Господа Нашого Ісуса Христа нехай буде зі всіми Вами. Амінь.

Дано при Нашому Архикатедральному Храмі св. ВМ. Георгія, дня 13. квітня 1931., в другий день Празника Христового Воскресенія.

† АНДРЕЙ
Митрополит.

За океаном.

Українські журнали в англійській мові.

В Ню Йорку почав виходити місячний журнал „The Ukrainian Review", присвячений українським справам. У першому числі редакція заявляє, що завданням журналу є інформувати американську публику про українські змагання. В цьому числі поміщені статті про пацифікацію, про українців і Лігу Націй та про акцію американських українців. Крім того обговорена справа пропаганди, справа автономії Закарпаття та поданий лист українця, що втік із Соловецьких Островів. У журналі є ще стаття про ріжні теорії дотично початків української нації, згадка про Шевченка і його зустріч зі славним амер. актором-негром Олдриджем та оповідання Марка Вовчка „Степовий гість". Редактором журналу є Самуел А. Валас. Адреса редакції: 11 Вест 42 вулиця в Ню Йорку.

Дня 25. III. ц. р. вийшов другий зошит квартальника Несторіян, який видає в англійській мові інкорпорована спілка „Молода Україна" — „Янґ Юкрейн" під проводом д-ра Юрія Андрейка. Адреса видавництва: 59 Ст. Маркс Плейс, Ню Йорк. Ціна зошита 25 центів, а передплата річно 1 доляр. В раді директорів находимо такі імена: д-р Юрій Андрейко, Василь Цільник, д-р Неоніля Пелехович, Йосифина Ярема, п-ні М. Родик, а в допомоговім комітеті Михайло Родик, п-ні Мартин Десмон, Ольга Кирчів, Олена Лотович і дехто з попередньо вичислених директорів. Число на квітень присвячене памяти Шевченка і зредаговане дбайливо.

Український відділ в Пенсильвенійськім Музею.

Американські українці рішили поробити заходи для відкриття українського відділу при Пенсильвенійськім Музею Мистецтв, увійти негайно в порозуміння з Національним Музеєм у Львові та покликати до життя окремий комітет з представників українських організацій пенсильвенійського стейту.

Шевченківська радіо-година в Ню Йорку.

Заходами композитора Павла Угницького радіо-організація „Нешенел Бродкестинг Ко." відступила цілу годину на Шевченківську пропаганду в англійській мові дня 21. квітня 1931. З огляду на те, що „Нешенел Бродкестинг" має сильні радіостації, програму можна буде чути по цілій Америці й Европі.

Два нові українські адвокати в Ню Йорку.

Дня 9. березня допущено до адвокатської лави двох нових адвокатів українців у місті Ню Йорку. Є ними Степан Ярема і Михайло Пізнак. Оба вони беруть участь у політичному житті як члени українського демократичного клюбу в Ню Йорку, подібно, як і два старші українські адвокати, Михайло Родик і Василь Цільник.

З польської преси.

За „правдиву пацифікацію".

Статті д-ра Станислава Пйотровського.

Ми вже згадували, реферуючи недавно протиукраїнський випад п. К. З. у „Слові Польскім", що безпосередню притоку до цього дали йому статті д-ра Станислава Пйотровського у варшавському тижневику „Пшелом". Прізвище цього публіциста нам не чуже. Він оголосив цикль статтей у журналі п. Ст. Тугута „Тидзень" — усі на українські теми та всі з правдивим знанням справи, а до того з мужнім і поважним трактуванням їх. Цього було досить, щоби звернути на себе увагу українців, які пильно слідкують за польською пресою, чи і поскільки вона виломлюється зпід трафарету — незнання, поверховности й українофобської тенденційности. Коли „Тидзень" Тугута був примушений через цензурні умовини закритися, д-р Ст. Пйотровський найшов для своїх статтей на українські теми місце у „Пшеломі", органі ліберально-демократичної санаційної групи Лехніцького, голови „Звйонзку мяст і всі", який нині у повній неласці серед власть імущих. З усіх послів тієї групи в попередньому соймі, війшов до цього сойму сам лише її лідер, але швидко, забсентувавшися підчас голосування над справами „пацифікації" і Берестя — зрікся (разом з проф. Кржижановським і д-ром Новаком) мандату.

Перша стаття, яку хочемо тут переповісти, появилася у числі „Пшелому" ще з 29. березня. А проте зміст її ані на одну йоту не перестав бути актуальний. Затитулована стаття „Пацифікація". Починається вона виказкою скарг, які у звязку з „пацифікацією" вплинули до „Ліги Націй", після чого читаємо там такий уступ деклЯративного характеру:

„Пшелом" виступив свого часу рішуче й без застережень проти засади збірної відповідальности, прийнятої в пацифікаційній акції. Після цього факту годиться підкреслити, що результатом повищої методи, крім розголосу, було розбудження неприхильних нашій державній рації настроїв серед населення, яке неоднократно зазнало кривди серед загального замішання, дальше — утруднення у нахідці та зловленні фактичних справників, які переважно скористали з заколоту і втекли, закриті відповідальністю інших, часто невинних, врешті закриття низки українських установ і виховавчих закладів, як кара буцімто за участь у саботажах їх членів чи вихованків, при чому це обвинувачення не втрималося у світлі судового розгляду, бодай щодо виховавчих заведень. І так суд присяглих у Тернополі, зложений з поляків, звільнив після переведеної розправи 3-ох учнів української гімназії в Тернополі від закиду підпалу кількох стирт збіжа, а заарештовані під закидом участи в саботажах ученики української гімназії в Дрогобичі були звільнені перед судовою розправою.

Опісля, покликуючись на „пацифікаційну" дебату у соймі та заяву міністра внутрішніх справ, що „винуватці зловживань були або будуть покарані", автор висловлює побажання (і надію), щоби це дійсно сталося.

Бо коли викриється особи, які доконали зловживань, та покарається їх, коли відкличеться розпорядження, видані у відношенні до виховавчих заведень у випадках, коли скермовані проти них закиди не втрималися при судовому розгляді, і коли в міру можности винагородиться матеріяльні шкоди, то це приспішить полагоджения справи пацифікації в Лізі Націй і ствердить, що довільність і невідповідальність не є засадою у нашій адміністрації.

Опісля приглядається автор ближче безпосередній причині „пацифікації" — масовим підпалам, і твердить, що їх не виконували навіть члени тайної організації, лише „незрівноважені елементи й легкодушні люди", при чому — на доказ — покликується на судові розправи, на яких обвинувачені парубки самі признавалися до підпалу, не признаючись до приналежности до УВО. У звязку з цим автор обвинувачує польську ендецію („обуз народови"), як найбільшого винуватця, що польська сторона прийняла засаду збірної відповідальности, і тому застерігається проти того, щоби єдину відповідальність за це скидати на правлячий табор.

Ідеольогія табору Пілсудського створила концепцію федерації і схилювалася признати деякі слушні права українській меншині в Польщі. На жаль, „обуз народови", який крім абстрактної, примусової польонізації всупереч усім міжнародним зобовязуванням, не висунув ніякого реального проекту, унеможливив реалізацію якоїнебудь державнотворчої програми, тероризуючи публичну опінію погрозами закиду зради національних інтересів.

На доказ цієї тези автор вказує на ендецьку пресу, називаючи на першому місці „Слово Польске", як орган, що „затроював атмосферу трійлом ненависти". Автор стверджує, що „Слово Польске"

„перейшло вправді до правлячого табору, але зберігло своє давнє наставлення до української проблеми і мабуть цією дорогою пристрасний і безплідний спосіб писання про українські справи просяк до деяких проурядових столичніх газет.

На другому місці називає „Ілюстровани Курер Цодзенни", якого „становище і тон статтей" іде „за прикладом ендецької преси", а потім покликується на становище ендецьких часописів „Ґазета Варшавска", „АБЦ" і „Курер Варшавскі" підчас пацифікації. З числа 184. з 2. VII. 1930 р. „Ґазети Варшавскої" цитує навіть цілу нотатку п. н. „Ексцеси гайдамаків", в якій ендецький дописувач обурюється на о. Іванчука з Товстого, що він посмів витати на порозі своєї церкви польського епископа Лісовського словами: „Витаємо Вас, Владико, на нашій українській землі..."

В українській справі повторюється у нас погляд, що введення в життя деяких автономічних прав для українців залежить від признання ними нашої державности. Це неправильний підхід, який подекуди квестіонує нами самими державне становище українського населення. Наш державний інтерес вимагає, щоби ухвалений соймом в 1922 році, перед затвердженням радою амбасадорів нашої східної границі, закон про самоуправу півдепно-східних воєвідств і про оснування українського університету — був виконаний. В наслідку введення в життя того закону відпав би з української сторони арґумент, що ми не виконуємо власних законів. Треба врешті раз представити у правильному світлі стан справи нашій публичній опінії, збаламученій і заглушеній демагогічним тоном короткозорої шовіністичної преси. В забите дошками

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З ДНЯ 21. КВІТНЯ 1931.

ЗАСТИРЕЦЬ.

Чому Славко грав на Великдень у шахи?

(Гумореска.)

В добі, коли одні політики кажуть бути льояльними, а другі суперечаються з ними, пічну повість про Славка, політика, який в одній парохії, що подобала на містечко, на сам обливаний, Великодній Понеділок, наробив багато тривоги, а навіть шкоди, ще й образив свого будучого тестя.

Відомо нашим старшим землякам, що по деяких наших містах, як напр. в Бродах та по деяких монастирях напр. у знанім зі „Слова о Полку Ігоревім" Плісниську та в деяких містечках були по церквах органи. В великі свята і відпусти правили там латинські Служби Божі, при тім ще й вінчали, на що не дозволяв у той час наш обряд. Наші громадяни не могли вислухати своєї Служби Божої, яка мусіла починатися нераз аж по 12. години!

Подібні відносини були і в містечку, де випало нам бути в часі одного Великодного Понеділка. До місцевого пароха приїхав тоді його братанич Славко, що вчивсь в черновецькім, а потім і в львівськім університеті. Був це ідейний молодець, меткий і добрий — як згодом показалося — політик.

В часі Баденівських виборів, коли не дозволяли на віча, приїхав він одного разу до славного містечка Зборова в день великого ярмарку. Трапилося, що один господар, везучи безрогу на продаж, вивищає другий віз і віхав на купу каміння, призначеного до мощення дороги. Фіра трохи перехилилася, а безрога, як звичайно, заквичала. Тоді наш Славко виліз на другу купу каміння і почав до людей ось яку промову:

„Громадяни-виборці! Чи не бачите, що наша, хлопська свиня була би забилася через панські дороги! То такий має бути порядок в краю? Всьому винен сойм, парлямент, Рада повітова і теперішне правління. Тут не то чоловік, але навіть бідна наша безрога з трудом годована, потом поливана, непевна свого життя. Люди, голосуйте на Танячкевича, щоби мав навіть Буськ з Баденім завалитися".

Говорив багато він ще дечого і коли після години такого „віча під голим небом", якого вислухало тисячі громадян в трьох сусідніх повітів, зявився жандарм, тоді Славко миттю сів на одну з фір, біля якоїсь безроги і сказав до жандарма:

„Може, пане, купите мою безрогу?" — Відтак затяв коні і зник, як пес на ярмарку. Танячкевича таки вибрали послом.

Іншого разу, а саме на хрестинах у бурмистра, де він вчив діти, сказав він до нас, що скаже кумі, жінці старости, що вона „малпа". Він заложився з нами і виграв заклад, бо зааранжував забаву „в менажерію", а розділюючи ролі сказав старостисі: „ви пані — малпа, жінка осла", — себто старости. Нещасну жінку назвали від тоді в місті й повіті малпою, а „старосту осла" австрійська влада незабаром перенесла, бо це була компромітація урядника.

Ідучи в гостину до нашого пароха Славко пізнався наборзі в залізниці з панною Мечиславою. Вона призналася, що в Великодній Понеділок приїде зі своїм „вуйком" до сусіда, нашого пароха, в гостину, бо буде тоді в церкві традиційна латинська Служба Божа. З меньмої її розмови догадався Славко, що вона сестрінниця або таки донька його господині. Прощаючись з нею, по тодішньому буковинському звичаю поцілував він її в руку. Панна Мечислава чи „Мечка", як її дома кликали, зацікавилася більше нашим Славком, а небавком навіть пішли слухи, що Славко має з нею заручитися в часі свят.

В Великодній Понеділок у так званий „обливаний" заїхала бричка вже в 9. год. Висів „сусід", висіла причепурена панна Мечислава, а далі, „управитель дібр" з жінкою і дітьми. Усі зайшли на „веранду" на приходство, бо латинська Служба Божа мала заступити нашу.

Щоби гості не нудилися, запропонував наш Славко „сусідові" партію шахів. Ми завсіди думали, що шахи, то гра — умова, спокійна і не рисковна. Першу гру програв Славко. Дістав мата. Всеж він при тім доволі гостро заявив, що на підставі правил славного Ляскера він повинен уже в трьох ходах дати сусідові мата та цей його випередив. Коли грали другу партію, тоді Славко після втрати вежі і двох коників заявив: „Тепер по правилам — Блера дам вам мата у трьох ходах".

Склалося так, що тимчасом Славко дістав і другого мата. Якби перський винахідник шахів був дещо передбачив, то був би ідею свого винаходу взяв до гробу. Славко зірвався з крісла і ним перебив ногу панні Мечиславі так сильно, що вона аж зойкнула з болю; далі вхопив за палицю управителя дібр і взяв бити свого партнера. Сусід подався до дверей і став втікати з веранди на подвіря. При дверах дістав він вперше від Славка по хребті здоровенною палицею. Славко гнав за ним аж на гумно, відтак поза оборіг, поза ріжні комірки для безрог, курники та поза стебник. Славко весь час то

зоольоґічного націоналізму подвіряючко треба впустити струю свіжого воздуха. Треба вписати в програмі гасло порозуміння народів Польщі, для спільного зусилля при боротьбі з внутрішніми і зовнішніми труднощами... Наше гаряче бажання, щоби прийшла вже раз правдива пацифікація у польсько-українських відносинах.

Наприкінці находимо цікавий зворот, що — мовляв — „лише правлячий табор (себто санація — прим. ред.) може розвязати українську проблему". Автор впевняє, що й українські політики здають собі з цього справу.

Коли я, в розмовах з бувш. заст. голови соймового клюбу УНДО тодішнім послом Володимиром Целевичем, вказував кілька літ тому на симпатії польської лівиці до українців, цей визначний український діяч відповів мені на те, що українці відносяться до тих проявів дуже критично, тому, що ці прояви походять зі свідомости про свій плятонічний характер та з пересвідчення, що висуваних проектів не можна буде реалізувати..."

Париська мистецька хроніка.

В поважному франц. місячнику „Nouvel Age", що має співробітниками такі імена, як Сінклер Люїс і Блез Сандрар, появилась з 4 ч. (квітень) за цей рік така україніка: Стаття про Мик. Глущенка пера К. Гіршман прикрашена трьома рисунками нашого мистця, статейка Е. Пейсона про фільму „Арсенал" Довженка і франц. переклад оповідання В. Винниченка „Віють вітри, віють буйні".

У франц. тижневнику „Le Naturisme" появились кількома наворотами обкладинки (що тижня нова) українських малярів М. Глущенка і С. Гординського.

Улаштовується перша збірна виставка українських малярів в Парижі, що відбудеться в половині травня у „Французькому Ателіє".

Ґалерія Гіршмана улаштовує 17. квітня збірну виставку сучасного молодого малярства. З українців беруть участь Глущенко, Перебийніс, Андрієнко і Кричевський.

Французький маляр-конструктивіст Леже улаштував у „Модерній Академії" виставку „Мистецтво реклями і ґрафіки". З українців виставляє свою ґрафіку С. Гординський, що в 1929 р. був студентом цієї Академії.

В травні — серпні відбудеться в Парижі у Petit Palais Міжнародня Вистава мист. Книги. Участь бере біля 20 країн. Тому, що участь України, як осібної держави ще не певна, українські мистці в Парижі постановили взяти в кожному випадку участь хоч би особисто кожен зокрема.

Маляр Перебийніс викінчив розмальовувати костел при авеню Д' Опіналь. Праця виконана фресками, у модерному стилі. — С. Г.

вдаряв сусіда, то вимахував палицею для більшого удару.

За радою жіноцтва мали ми бігати за ними і роззброїти Славка. Ми слідили ту авантюру крізь скляні двері, поки сусід не сховався в захистну комірчину, де зачинився на гачок. Тоді Славко вдарив ще двічі в двері так сильно, що аж палиця розкололася. Усім нам стало жаль сусіда. Християнське почування наказує, як каже еретично, здається, англієць Шов, „що треба навіть діявола по християнськи трактувати". Боротьба, подібно, як 30-літня війна закінчилася там, де почалася, себто на веранді. Ніхто з нас і не промовив. Усі боялися.

За пів години привели і сусіда. Його одяг був подертий. Ріжні місця на тілі виповнювали синяки.

„Мечка" — крикнув він по хвилині — всідаймо на бричку і додому. Ох!"

Немудра служниця Катерина думала, що недужий просить чогось напитися і принесла аж пів ведра молока, кажучи:

„Прошу, є „млечко". Ми вибухли сміхом. Принесли мидницю повну води. Отець парох став мачати рушник і класти його на карк, на плечі та обмивати заболочене лице бідної жертви. Вода лилася в той обливаний понеділок з потилиці, з лиця та голих плечей.

Внедовзі виїхали всі гості з Мечиславою, „нареченою" Славка туди, звідки приїхали.

— Пане Славку — спитала тета пароха — деж випадало бити палицею свого будучого тестя. Якби так наприклад тещу то ще...

— Бачите — пояснив Славко. — Я зробив це для добра парохії. Навіть паламар і дяк радилися вчора зі мною, що зробити, щоби ми мали в Великодній понеділок свою Службу Божу... Тому я заграв у шахи...

Перший берестейський вязень перед судом.

Розправа проти п. ІВАНА ЛІЩИНСЬКОГО, б. українського посла до польського сойму, перед львівським судом.

(Четвертий день розправи).

Розправа починається переслуханням свідка *д-ра Богдана Савчака*. Цей свідок був 1927 р. на вічу в Ланах і тепер пригадує собі, що посол Ліщинський говорив лиш те, що говорять інші посли на справоздавчих вічах. В цій промові не було нічого, що моглоб колідувати з яким небудь параграфом. По вічу люди спокійно розійшлися до дому, ані не збунтовані, ні підбурені.

Предсідник триб.: Отже промова не була звернена ані проти уряду, ні проти Польщі?

Свід. д-р Савчак: Боже борони! Навіть поліціянт Тендера по вічу говорив мені, що хоч промова п. Ліщинського була гострою критикою уряду і слухати цю промову було поліціянтам неприємно, то всеж ця промова не була антидержавна і тому віча не розвязано.

Оборонець д-р Шухевич ставить внесок покликати до розправи кількох свідків, які, обороняючи честь і гідність посла Ліщинського, доказали би, що закид акту обвинувачення, начебто посол Л. побирав мешканеву лихву за будинок при вул. Кубасевича, є безпідставний і не відповідає дійсности. Ці свідки називаються Микола Легенький, Михайло Олексин, Іван Олексин і Петро Петрик з „Просвіти" у Львові. Оборонець д-р Шухевич доказує, що прибутки з того дому в сумі 600 долярів пішли не на користь Ліщинського, але Ліщинський віддав їх на користь українського „Сокола III." при вул. Городецькій, а саме на ремонт згаданого дому. Гроші ці були тільки зворотом коштів витрачених „Соколом III." на ремонт дому при вул. Кубасевича.

Тут між оборонцем д-р Шухевичем й предсідником трибуналу приходить до гострого конфлікту, предсідник дзвонить, оборонець Ш. говорить далі, предсідник заявляє представникам преси, щоби не наражували ґазет на конфіскату і не поміщували в пресі останніх слів д-ра Шухевича, сказаних після дзвонення. Тому ми ці слова оборонця й пропускаємо. По нараді трибунал приняв внесок оборонця.

Далі зізнавав свідок *д-р Іван Малко* про віче в Мостах Великих. Посол Ліщинський промовляв по лінії декларації посла д-ра Дмитра Левицького в польськім соймі, закликав боротися покищо за автономію Сх. Галичини і північно-західних укр. земель, а коли посол почав критикувати роботу старостів і поліції, віче розвязано.

Прокуратор читає закиди акту обвинувачення щодо віча в Мостах Великих, а свідок твердить, що всі ці закиди є безпідставні.

Прокуратор: Чи посол Ліщинський говорив, що 40 міліонова українська нація повинна вибороти собі свою державу?

Свід. Малко: Говорив про державність на Великій Україні.

Прокуратор: Ну, як говорив про 40 міліонів, то до них зачисляв і тутешніх українців, і коли назвав Україну за Збручем „Великою", то Сх. Галичину вважав „Малою Україною".

Свід. д-р Пантелеймон Бабяк під присягою твердить, що промова посла Л. в Чесанові мала характер невинного справоздання з посольської діяльности і характер аґітації за УНДО-м. Проти польської держави не впало ані слово, а тільки проти польських партій. Посол Ліщинський не говорив, що треба наплювати в лице тому, хто говорить про угоду, але ті слова сказав один з учасників віча. Мазурів не називав заволоками.

Свід. Фрайденберґ командант постерунку в Чесанові твердить, що посол Ліщинський промовляв, що українці повинні боротися проти Польщі аж до остаточної побіди, що між поляками й українцями ніяка угода неможлива і хто говорить про угоду УНДО з поляками, тому треба плювати в лице. Нація, яка замешкує землі від Сяну по Ураль повинна стидатися, що її посли мусять бути послами чужого сойму у Варшаві, а не свого у Львові, або в Київі. Покищо українці повинні боротися за те, щоби мали своїх воєводів, старостів і поліцію. При кінці віча посол Ліщинський кликнув до учасників віча: „Міністр Складковський говорив у соймі, що тільки українські політики і посли невдоволені з Польщі, а укр. селяни вдоволені з поль. уряду і польських порядків. Отже хто з вас вдоволений з Польщі, хай піднесе руку!". „Натурально ані один хлоп не підніс руки" — тими словами кінчить свідок зізнання.

Оборонець д-р Старосольський звертає увагу, що цей свідок зізнає проти посла Ліщинського дословно те саме, що зізнавав проти посла Кохана.

Свід. Фрайденберґ: Цеж було давно, і я точно не памятаю, що говорив Кохан, а що Ліщинський, і на якім вічу це було.

Оборонець д-р Шухевич ставить внесок покликати на свідка представника староства Саврацького, який був на вічу в Чесанові і відтак говорив, що промова посла Л. не мала ніяких антипольських тенденцій.

Свід. Іван Опшанський, селянин, каже, що посол Л. лиш критикував польські шовіністичні партії, які кривдять українців, але проти Польщі не промовляв. Більше свідок не памятає.

Свід. Олександер Колодій, книговод з кооперативи в Чесанові також пригадує собі, що посол Л. тільки виступав проти зловживань адміністрації, та проти того, що в українських школах діти ще рідною мовою говорити не вміють, а вже мусять говорити по польськи, хоч не вміють.

Предс. триб. Ягодзінський (по українськи): Як не вміють по польськи, то навчаться.

Свід. Іван Іваненюк переконує трибунал, що посол Ліщинський тільки аґітував, щоби вступати до найповажнішої партії УНДО та виступав проти польонізації українського шкільництва.

Предсідник триб.: Посол Л. нарікав, що з українськими школами в Польщі кепсько?

Свід.: Натурально, що кепсько, як українські школи польщать. Посол казав, що українські діти йдуть до школи, в школі вчать польські вчителі, які не розуміють дітей, а діти їх, тому дивляться діти на вчителя, а вчитель на дітей, як телята на мальовані ворота.

Свід. Василь Машко, простодушний селянин, доказує як може, що пан посол нічого не винен і нічого злого не балакав.

Свід. Головатий, селянин, зізнає те саме.

Свід. Дмитро Боднар підтвердив зізнання попередних двох свідків.

Свід. Матій Яцко каже, що в Доброшині віча зовсім не було, бо як тільки посол Л. приїхав, поліція віче розвязала і промови ніхто не міг виголосити.

Те саме зізнає *Томко Матій*.

Свід. Вацлав Дреґер як делеґат львівського староства був на вічу в Черепині і тепер зізнає, що він перервав промову посла Л., коли він почав говорити, що Український Парляментарний Клюб зложив у соймі декларацію згідно з якою український нарід прямує до відірвання укр. земель від Польщі і до створення своєї держави. Ціла промова була антипольська, вічевики почали співати „Ще не вмерла Україна". Нинішній свідок забороняв співати, але хлопці співали далі, при чім посол Ліщинський махав руками, диригуючи хлопцям у співанні національного гимну.

Прокуратор: Чи гимн „Ще не вмерла Україна" був коли заборонений?

Свід.: В „Моніторі" 1928 р. був оголошений розпорядок про заборону співати ту пісню.

Д-р Шухевич: Чи вам відомо, що у календарі „Золотий Колос" гимн „Ще не вмерла Україна" був сконфіскований, а потім конфіскату відкликано, і чи вам відомо, щоби за австрійських часів хтось розвязував віче за пісню „Єще Польска не зґінела?"?

Свід. Ні, не знаю.

Свід. Петро Попелястий зізнає, що віче в Черепині розвязано за те, що селяни співали „Ще не вмерла Україна", а посол Л. кликав „Співайте люди, не бійтеся, нам це вільно".

Предсідник триб.: А не казав посол: „Хлопці, викиньте того поліціянта!"?

Свід.: Того я не чув.

Свід. Андрій Машталяр зізнав те саме.

Свід. Кароль Адам, поліціянт з Давидова зізнає: З тим вічем у Черепині було так, що делеґат староства розвязав віче, а тоді посол Ліщинський підняв руку і кликнув: „Співайте „Ще не вмерла!". Селяни почали співати, поліціянти виганяли людей, а Ліщинський кричав: Викиньте люди тих поліцаїв!."

Свід. Адам Пернала, командант станиці в Давидові так само твердить, що він з цілою по-

ліцією розгнав вічевиків, а люди не слухали і співали „Ще не вмерла Україна".

Свід. Станислав Вержбінський, поліціянт з Давидова докладно зізнає те, що і його комендант.

Предсідник триб.: Ви зізнали у слідчого судді, що Ліщинський кликав на вічу: „Вибийте поліціянтів по писку і викиньте".

Свід.: Ні, такого я не чув, то якесь непорозуміння.

Свід о. Августин Цебровський, парох у Черепині пригадує собі, що „Ще не вмерла Україна" співали селяни самі, а не з ініціятиви посла Л. і що посол Ліщинський не накликав селян бити поліціянтів.

Свід. Олекса Манталяр бачив, що на вічу в Черепині поліція кинулася на людей, розганяла їх з віча, а посол кликав: „Панове, бити людей не вільно! Ми маємо право співати наш гимн!".

Свід. Степан Наконечний стверджує, що поліція розігнала віче в Черепині за спів „Ще не вмерла".

Свід. Осип Вільховий твердить, що посол Л. не намовляв селян викидати поліцію. Це саме зізнає і свідок *Володимир Вавришин*.

Оборонець д-р Шухевич ставить внесок переглянути судові акти на доказ, що цензура сконфіскувала календар „Золотий Колос" за гимн „Ще не вмерла Україна", а львівський суд ухилив цю конфіскату.

Справу цього внеску трибунал відложив на кінець процесу.

Розправу перервано до понеділка.

—o—

Голодівка політичних вязнів у Львові.

Львів, 18. квітня 1931.

Вчора (17. IV.) рано почалася у слідчій вязниці „Бригідки" у Львові голодівка всіх українських національно-політичних вязнів. Причиною голодівки є проволікання слідств слідчими суддями і те, що положення політичних вязнів в останніх тижнях значно погіршилося. Головним домаганням вязнів є прискорення слідства, зокремаж слідств, ведених апеляційним слідчим суддею д-ром Янушевським. В суботу інтервеніювали у апеляційного прокуратора Шимоновича оборонці д-р Ганкевич і Старосольський, після чого відбули з вязнями кількагодинну конференцію. Покищо голодівка триває далі. У голодівці бере участь около 60 вязнів, м. ін. посол д-р Л. Макарушка, б. посол Д. Паліїв і б. посол Ліщинський, якого розправа саме тепер відбувається у львівському окружному суді.

ОСТАННІ ВІСТИ

ПОЛЬЩА ПІДПИСАЛА ПОЗИЧКУ.

Віцеміністр Коц підписав 17. квітня умову в справі позички на будову залізничого шляху Гор. Шлеськ-Гдиня. Як лише сойм затвердить позичку мілярд франків на дальшу будову залізниці Гор. Шлеськ-Гдиня, зараз урухомлять кредити на ту ціль. Фр.-польське зал. т-во предложить польському урядові оферту на викінчення будови й експльоатацію залізниці Гор. Шлеськ-Балтик із відногою тієї залізниці до Ченстохови. Для сфіналізування будови залізниці франц.-польське залізниче т-во видасть облігації на суму 800—1100 міліонів фр. франків у трьох траншах, із яких першу випустить, як лише спілка дістане концесію.

Рада мін. признала оферту відповідною й ухвалила предложити її соймові.

СОЙМ У ЧЕТВЕР.

Президент розпорядком із 18. квітня скликав сойм на надзв. сесію на 23. квітня. На денному порядку: 1. читання уряд. проекту закону про зал. позичку.

ПОЛІЦІЯ НЕ МАЄ ПРАВА БИТИ.

Головний комендант держ. поліції пояснює, що виступ поліції мусить бути все рішучий та енергійний, одначе фізичною силою можуть користуватися лише для відперття насилля. Бити арештантів, вимушувати зізнання фіз. силою безоглядно заборонено. Хто бє або знущається над придержаними, буде якнайстрогіше покараний. Тут не будуть брати під увагу ніяких злагіднюючих обставин, а всі наставники будуть особисто відповідати, коли б старшини чи рядовики били або знущалися над придержаними. У випадках зажалення треба перевести докладне слідство. Коли стверджено безосновність зажалення, треба внести зажалення в справі очорнення. Коли стверджено факт побиття, треба покарати тих поліціянтів, що провинилися, в якнайкоротшому часі якнайстрогіше.

МОТОЦИКЛЕВА КАТАСТРОФА.

У суботу в ночі військовим мотоциклем зі Скнилова їхали бомбардієр Евст. Павлик і ст. вахмайстер Войт. Худий. Перед городецькою рогачкою прилучився до них ще кап. Роботицький. Їхали повною скорістю. Щоби не зїхати на трамваєвий віз, шофер Павлик скрутив на бік, та тут вдарив усією силою на залізничий стовп, біля трамв. зупинки, на якім причеплений дріт із ел. струєю. Кап. Роботицький вдарив при цьому головою в залізо та вилетів на землю. Голова його розтріскана, мозок і зуби вилетіли на землю. Він згинув на місці. Вахм. Худий має поломані обі ноги, а шофер Павлик, що вилетів на дорогу, має стрясений мозок і контузії на всьому тілі. Моторовий Крулік і кондуктор Павлович почули потрясення трамваю під час вударення мотоциклю зі стовпом.

ГОЛ. ВИБ. КОМІСІЯ ПРО КОМУН. МАНДАТ.

На засіданні гол. виб. комісії мали полагодити справу признання посольського мандату з комуністичної листи. Комун. пос. Бужинський одержав мандата із Варшави та Лодзі, а з Лодзі як Бушинський. Такого посла не було, тому після 15 засідань признали мандат вигаслим. Черговим наслідником Бушинського був роб. Густ. Мілер. Головна виб. комісія одержала зречення того Мілера, що тепер живе в Берліні. Гол. Комісія признала, що те зречення не може торкатися Мілера, бо підписав її Мюлер. За 15 засідань мандат Мілера вигасне. На 3 місці є кандидатом якийсь Розенберг і знову можуть виринути сумніви чи він Розенберг чи Росенберг.

В ЕСПАНІЇ СПОКІЙ.

Із Мадриду повідомляють, що в усій Еспанії настав спокій. Населення вернуло до правильного життя. На нараді з полк. Масією три респ. міністри полагодили справу автономії Каталонії. Уряд Каталонії матиме істор. назву, яку мав від 1414 р.: уряд ген. ради Каталонії. За приміром каталонців і баски (незалежна права організація в Більбао) проголосили баскійську республику. Мадрид не признав її та вислав до Більбао відділи жандармерії і гвардії.

З Москви відїхав до Мадриду та Барсельони гурток комуністів, членів московського інтернаціоналу: 5 еспанців, 2 португальців, 1 мурин. Перед видїздом поїзду члени зах. секції ком. інтернаціоналу у промовах наказували піренейським комуністам, щоби визволили Еспанію від есп. Керенського й перейняли владу на зразок пролетаріяту СРСР. Відізджаючим приграла орхестра.

НОВИЙ РУМУНСЬКИЙ УРЯД.

Тітулеску зрікся створити уряд. Йорга приняв місію й утворив уряд: президент ради мін., освіта й вн. справи Йорга, скарб. і закорд. справи ад інтерім Аргетояну.

—o—

СПОРТ

ЗМАГАННЯ ЗА МИСТЕЦТВО А-КЛЯСИ.

УКРАЇНА—ПОЛЬОНІЯ 4:4 (2:3).

Другі з черги змагання за мистецтво А-кляси з найповажнішим цьогорічним противником — перемиською Польонією — Україна ремісувала. Вислід може не найгірший, однак коли взяти під увагу, що Україна весь час натискала і була дружиною ліпшою, то їй належалися, після перебігу гри, оба пункти.

Гра велася весь час у дуже живому темпі і була повна емоції, про що свідчить найкраще велика кількість голів з обох сторін. У першій половині Україна грає під вітер, а всеж таки натискає, а Польонія тимчасом у 7. мінуті стріляє несподівано голя. Констернація серед грачів України і публики, але не надовго, бо у 12. м. Кобзяр гарним стрілом вирівнює, а у 27. м. цей сам грач добиває стріл Гоцького і Україна проводить 2:1. Однак за 3 мін. грач Польонії використовує помилку Калецького і вирівнює, а у 40. м. Польонія стріляє третього голя.

У другій половині гри Україна сильно напирає, а Кобзяр стріляє у 5. мінуті гарного голя головкою. Дальших 10. мінут рівнорядної гри аж до 4-го голя, стріленого Польонією у 15. м. Від того часу починається рішуча перевага України, яка вирівнює у 40 мін. зі стрілу Підлісецького. Пять мінут до кінця гри є нагода для України виграти, однак Кобзяр перестрілює з певної позиції, а сильний стріл Петрова боронить з трудом воротар Польонії. При стані 4:4 суддя п. Вечнстий перериває змагання.

В барвах України по півторарічній перерві грав на помочі Рак, який передовсім причинився до доброї гри України.

Слід зазначити, що обі дружини грали дуже жертвенно і „фер", а публика, якої зібралося понад 1.500 осіб, заховувалася гідно і по спортовому.

Ревера—Сокіл II. 2:2 (2:2).
Погонь Стр.—Світезь 1:0 (1:0).
Гасмонея—Ресовія (Ряшів) 5:1 (1:1).
Погонь І. Б.—Лехія І. Б. 2:0 (1:0).

ЛІГОВІ ЗМАГАННЯ.

Львів: **Погонь—Варшавянка 5:1 (4:0).**
Варшава: **Легія—Варта 4:1 (2:0).**
Краків: **Висла—Гарбарня 0:0.**
Лодзь: **Польонія—ЛКС 5:2 (2:2).**

НОВИНКИ

— **ПОЧТОВІ СКЛАДАНКИ** розсилаємо з нинішнім числом і просимо Вп. Передплатників негайно відновляти передплату, щоби не було перерви у висилці часопису. Передплата на травень виносить 5 зол.

— **Примхи температури.** Одночасно зі вістками про бурі та снігові в ріжних країнах Европи та інші про прихід весни, деякі метеорольогічні стації обіцюють нам уже в десяте, що за цим разом весна прийде і до нас напевне. Не кажуть тільки, коли точно „цей раз" буде: чи ще в квітні, чи щойно в травні.

— **На карти „Рідної Школи"** звільнюючі від алькогольних напоїв з нагоди Свят Воскресення Христового зложили в золотих отс Вп. Громадяни й Громадянки: Тарнавський О, Вобжено на Помор'ю 5; з Обертина: 3: д-р Кибюк І., по 2: Горадчук Михайло, Яворський Петро, Бойчук Микола, Яцик Михайло, Когут Степан, Горадчук Антін, Рудницький Михайло, Яворський Йосиф. Додатково з нагоди Різдва Христового зложили зі Жабя: по 4: Стефанія Лагола, Бойчук Василь, Банах Мирослав; 3: д-р Руденський Я.; по 2: Корибутяк Степан, Сумаряк А. і Мокловин О. — Хто слідуючий?

— **Нова зима в південній Сербії.** У цілій Сербії дня 16-го ц. м. впали такі великі сніги, немов би зима вернулася. Зі снігом прийшов і мороз, що понищив овочеві дерева. Також у Білгороді температура впала дуже сильно.

— **Самогубство урядовця англ. амбасади.** У Варшаві застрілився в таксівці урядовець англійської амбасади Дік. Вісідаючи, самовбивник казав завезти себе до приватної лічниці.

— **Підвишка чиншів.** На основі проекту новелі про закон комірників, підвищать значно комірне. Найбільша підвишка торкається тих комірників, що мають субльокаторів, а менша тих, що їх не мають. Підвишка йтиме з року на рік. Проект передбачує велике оподаткування нерухомостей в користь будівельного фонду.

— **Ріжні вістки.** Греція знизила час військової служби на один рік. — Цими днями лютували великі бурі на Чорнім Морі; на побережі було багато шкоди. — У Франції від 19-го п. м. заводять уже літній час, на годину раніше, що триватиме до 4. жовтня. — Англійське міністерство внутрішніх справ стверджує, що минулого року було в тій державі 20 смертельних випадків денно від надмірного вуличного руху, а 487 денно — ранених. За рік згинуло під колесами авт, автобусів і трамваїв 7375 осіб, а 177.895 вийшло з ранами. — Італійська урядова статистика подає скількість населення у найбільших своїх містах: Неаполь стоїть на першім місці, бо має майже міліон — 993.153 мешканців, за ним іде Міляно 982.624, Рим стоїть аж на третім місці є 963.415 мешканцями, після нього йдуть Генуя: 633.059, Торіно 617.695, Палермо 465.633 і Фльоренція 321.114.

— **Краєвий виділ на Підкарпатській Україні.** Дня 15-го ц. м. зібрався в Ужгороді на четверту з черги сесію краєвий виділ, що розглядав ріжні справи краєвої організації і призначив між іншим фонди на будову шкіл, на шпиталі і направу доріг. Порішено також зорганізувати на другий рік в Ужгороді окрему виставку для використання електричних сил.

— **Потвора з Діссельдорфу.** Німецька преса, а за нею й брукова чужинна, поміщує довгі справоздання із розправи проти „Опира з Діссельдорфу" Кіртена, обвинуваченого у вбивстві багатьох осіб. Обвинувачений є ріжким звироднілим типом т. зв. „Мораль інсаніті", що не має найменших докорів совісти і цинічно признається до всіх злочинів. Кіртен робить на кожній розправі несподіванку суддям, бо до відомого списку своїх жертв додає нові, описуючи як убивав їх. Чимало хлопців і дівчат, що щезло у свій час безслідно, він задушив і втопив у ріці. Кіртен заявляє, що вбивав людей з дивною насолодою.

— **Американські методи реклями.** Краківський „Ілюстрований Курер Цодзенни" здоганяє засобами вуличної реклями, образовані на людську наївність, передплатників. У ч. 12. свого тижневого додатку: „По широкім світі" помістив він статтю про діяльність... відомого американського бандита Аль Капоне, подаючи знимки його співробітників. Між фотографії цих „діячів" попав також відомий фільмовий актор з Голівуду Леон Лянс, віддалено галичанин, а навіть львовянин з походження, чого дійсне назвище Леон Драйфах. Фільмовий актор і львовянин членом ватаги американських бандитів! Яка карієра! А які ідилічні відносини панують у цій Америці! Може там попросту дозволяють деяким артистам приставати на якийсь час до опришків, щоби вивчити краще кінову ролю?

— **Весняний сезон у Черчі.** Як довідуємося, весняний сезон у Черчі починається цього року 15. травня. Ціни знижені. Проспекти та інформації висилає на бажання канцелярія дирекції: Львів — Ринок 10/I. (Центросоюз), або Управа Живця: Напис. пошта Рогатин. 1856.

Дописи.

ЗОЛОЧІВ. *(Як повітовий виділ перепиняє будову церкви в Скваряві.)* В Скваряві, золочівського повіту, є старенька церква, що хилиться до упадку, а в додатку є за мала для потреб громадян. Скварява село доволі велике — около 1.900 душ, з чого близько 300 латинників, отже менше як одна шеста частина загалу мешканців; решта греко-католики. З огляду на потребу будови нової церкви місцева громадська рада рішила відступити під будову нової церкви невеликий кусник громадського вигону, бо іншої, відповідної на цю ціль площі в селі нема. Для заокруглення площі під будову церкви запропонувала громадська рада прилучити зі сусідньої площі шкільного фонду в просторі 76 арів 51 метрів квадратових клин величини около 6 арів і в заміну за це приділити з громадського вигону відповідну скількість землі, що безпосередньо межує зі шкільною площею і її збільшити до величини 85 арів, себто около півтора морґа. На цій площі має станути шкільний будинок, а решта має йти на город для управителя школи. На цій трансакції добре виходить шкільний фонд, який вже є власником відступленої йому з громадського вигону (пасовиська) площі і тому Шкільна Кураторія у Львові згодилася на згадану трансакцію. Але тут заложив проти цього своє вето повітовий виділ в Золочеві, а фактично староста Ґавенда і дотичної ухвали громадської ради не затвердив. У дійсності повітовому виділові чи там старості Ґавенді йде про те, щоби припинити будову церкви в догідному місці, при дорозі і недалеко будучого шкільного будинку, бож вартість одної десятої части морґа громадського пасовиська, відступленої під будову церкви, представляє найвище квоту 80 золотих. Повітовий виділ, не затверджуючи ухвали громадської ради, в розмислом ділає на шкоду інтересів греко-кат. церкви і то в громаді, котра має понад 80 відсотків населення греко-кат. віросповідання. Проти рішення повітового виділу з 3. березня 1931 ч. 511, котрим не затверджено ухвали громадської ради щодо відступлення маленького скравка громадського пасовиська під будову церкви, вніс греко-кат. парохіяльний уряд у Скваряві відклик до воєвідського уряду в Тернополі, бо справа для парохії дуже пекуча. Треба конечно будувати нову церкву, і то муровану, громадська рада йде в цьому ділі на руку, а припиняє справу повітовий виділ і то в католицькій державі. Пляни будови церкви (інж. Левинського зі Львова) тернопільське воєвідство затвердило і місцеві громадяни зложили вже добровільно поважнішу квоту, закупили в Сколім камінь під фундаменти та наразі около 100.000 цегол, матеріял цей звезли на місце і хотять ще літом цього року приступити до будови церкви коштом понад 200.000 золотих. Дня 8. квітня ц. р. приїхала до Тернополя до воєвідства депутація від громади Скваряви під проводом свого пароха, що пішла по інтервенцію до посла д-ра Ст. Барана. Згадану депутацію пос. д-р Баран запровадив до воєвідства і тут представив цілий стан референтові цеї справи, радникові Пйотровському. Останній заявив депутації, що справа відклику буде на денному порядку воєвідської ради около 20. квітня ц. р. і вона її остаточно вирішить. Тому, що повітовий виділ робить також закид, що відклик повинна була внести громадська рада, остання рішила на основі окремої ухвали прилучитися в цілости до відклику греко-кат. парохіяльного уряду в Скваряві. Громадський уряд повідомив про це воєвідство, залучаючи відпис дотичних громадських ухвал. Громада Скварява жде нетерпеливо на рішення воєвідської ради і сподіється, що обстане там за нею одинокий український член цеї ради, проф. Іларій Брикович.

—o—

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:
Понеділок, 20. квітня, година 7·30 веч. „Вікторія і її гузар".

Театр Ріжнородностей (в Нар. Домі):
Понеділок, 20. квітня, година 7·30 веч. „Спір за фельдфебля Ґрішу".

Малий Міський Театр:
Понеділок, 20. квітня, година 7·30 веч. „Інтерес з Америкою", Франка.

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова оперетка „На приказ княжни" (Ліліян Гарвей).

КАСІНО: Звукова фільма: „Анна Хрісті" (Ґрета Ґарбо).

КОЛЬОСЕИ: „Чотири пера" (Клів Брук, Ноан Бері).

ЛЕВ: Звукова фільма „Вічні дурні" (в жидівській мові) та додатки.

МАРУСЕНЬКА: Звукова фільма „Наша є ніч".

ОАЗА: Звукова фільма „Співцеве серце" (Ол. Джольсон, Соні Бой).

ПАЛЯС: Звукова фільма: „На Заході без змін" (Ремарка).

ПАН: „Кохання в кайданах". „Я хочу на полотно".

ПАСАЖ: „Чорний туз". „Понад сніг".

ПРОМІНЬ: „Залюблені".

ФАТАМОРГАНА: „Івонка" (Ядв. Смосарська).

ХИМЕРА: „Чорна жінка".

СТИЛЕВЕ: Залізна маска (Фербенкс).

УТІХА: „Шляхом ганьби". „Студент з Монтани".

Програма радіо.

Понеділок 20. квітня 1931.

Варшава (1411,8) 17·45 Легка музика. **Гельсінгфорс** (221,4) 17·00 Сольо на клярнеті. **Талін** (296,1) 20·10 Радіоорх. **Льондон** (356,3) 13·00 Концерт **Берлін** (419) 19·00 Концерт. **Рим** (441,2) 17·30 Концерт. **Прага** (486,2) 16·30 Концерт. **Відень** (516,3) 19·30 Концерт мандолістів. **Будапешт** (550,5) 12·00 Балалайки. **Харків** (937,5) 15·00 Концерт. **Париж** (1724,1) 22·30 Концерт.

Вівторок 21. квітня 1931.

Варшава (1411,8) 17·45 Симфонічний концерт. **Гельсінгфорс** (221,4) 17·25 Мандолінова музика. **Берлін** (419) 16·30 Концерт. **Рим** (441,2) 17·00 Концерт. **Прага** (486,2) 16·30 Радіоорхестра. **Відень** (516,3) 19·45 Вечір Штравса. **Будапешт** (550,5) 9·15 Військова орхестра. **Харків** (937,5) 15·00 Концерт. **Париж** (1724,1) 21·45 Музика.

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Понеділок, 20. квітня.

12·10, 15·15, 16·45, 19·25, 19·55 Грамофон. 14·15 Господ. комунікат. 14·50 Фр. лекція. 16·15 Програма для молоді. 17·45 Легка музика. 18·45 Всячина. 19·10 Рільнича скринька та біржа. 20·00 Фейлетон. 20·15 Фейлетон „В спокої сила" відч. 20·30 Муз. відчит. 21·00 Оперетка. 23·20 Танкова музика.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

В понеділок дня 27. квітня ц. р. в 12. годині вполудне відбудуться в салі „Народнього Дому" звичайні Загальні Збори Кружка „Рідної Школи" У. П. Т. у Дрогобичі зі звичайною програмою нарад. — Старшина Кружка.

Висока Технічна Школа в Данціґу. Одною з західно-европейських високих шкіл, що найкраще надається для студій нашої молоді, є В. Техн. Школа в Данціґу. На виїзд до Данціґу не потрібно заграничного пашпорту, вистарчає „довуд особісти"; для принятя на данціґську техніку нема ніяких вступних іспитів; іспитів та диплсмів данціґської техніки в Польщі не треба нострифікувати. — Студії у В. Т. Ш. у Данціґу можна зачинати без ніяких перешкод або в літньому або в зимовому семестрі. Вписи на літній семестр відбуваються протягом місяця квітня, а на зимовий протягом жовтня. — Данціґська Висока Техн. Школа — одна з кращих модерних німецьких політехнік, має такі факультети з відділами: I. Загальних наук: а) Фільософічно-природничий, б) Математично-фізичний, в) Хемічний. II. Будівельний: а) Архітектурний, б) Будівельної інжинерії (загальна будівельна інжинерія водна і надземна). III. Будови машин, електротехніки, кораблебудівництва та будови літаків: а) Будова машин, б) Електротехніка, в) Будова кораблів, г) Будова корабельних машин, д) Будова літаків. — Шкільний рік ділиться на два семестри: літній від 25. IV. до 20. VII. і зимовий від 15. X. до 15. III. Перед вступленням на факультет III-ій треба відбути піврічну безперервну практику у фабриці машин. Практику цю можна відбути у якійнебудь фабриці машин або в залізничих варстатах. Підчас практики необхідно провадити дневник робіт, який враз зі свідоцтвом про практику треба долучити як залучник до прохання про приняття на Техніку. Вступних іспитів нема ніяких. Прохання про приняття треба вносити: на літній семестр до 30. IV., а на зимовий до 30. X. — До прохання про приняття треба залучити: 1) Гімназійне свідоцтво зрілости в оригіналі і леґалізованім перекладі на німецьку мову. 2) Опис життя (т. зв. „Лебенсляуф") у німецькій мові. 3) Зобовязання родичів платити шкільні оплати (в нім. мові). 4) Свідоцтво відбутої практики — якщо кандидат думає вписатись на один з відділів III-го факультету. 5) Свідоцтво моральности (т. зв. „Фірунґсшайн"), о скільки кандидат протягом одного або більше років по зложенню матури не вписувався на якунебудь високу школу, або перервав свої високошкільні студії (в інших школах) щонайменше на пів року; свідоцтво це виставляє приналежний парохіяльний уряд. У всіх інших випадках свідоцтва цього не потрібно. — Виклади, хоч в чужій нам німецькій мові, ведуться у цій техніці дуже зрозуміло, бо професори, зважаючи на присутність чужинців, особливо на перших семестрах, стараються вести свої лекції надзвичайно приступно. — Семестральна оплата за науку, за користування салями рисунковими, лябораторіями та приладами виносить у тутешній Техніці відповідно до числа обложених лекцій і вправ около 60 (шістьдесять) американських долярів. На вищих семестрах можна дістати знижку оплати до половини. — На місячне утримання одного студента, себто на харч, помешкання, опал, світло і інші дрібні видатки треба около 20 ам. долярів. Під теперішню пору студіює у В. Т. Ш. в Данціґу 68 українських студентів. Від 1922-го року по цей час одержало диплом тутешньої В. Т. Школи з усіх факультетів 62 українців. — З проханням про приняття до В. Т. Ш. у Данціґу та за інформаціями звертатись на адресу: Verein Ukrainischer Studenten „Osnowa", Danzig-Langfuhr, Technische Hochschule.

На „Рідну Школу" зложили в золотих ВП.: Заточенці в Люблині 32·— по Різдвяних святах; ученики VIII ц кляси укр. муж. гімназії в Перемишлі 26·— з нагоди іменин господаря кляси; Філярет Гладилович, Львів 5·—; о. В. Лончина, Львів 4·— і посол Олекса Яворський 5·—, замість святочних побажань. — ВП. Жертвводавцям складає щиру подяку Головна Управа.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.